

- Czerwińska Ż.* Национальный и интернациональный аспект русской и польской фразеологии, эксплицирующей невербальные средства коммуникации. – Gdańsk, 2008.
- Lakoff, G.* Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal About the Mind [Text] / G. Lakoff. – Chicago : University of Chicago Press, 1987.
- LDCE : Longman Dictionary of English Language and Culture : Third edition, updated reprint. – London : Pearson. Education Limited, 2008. – 1620 с.
- Franklin, K. J.* Some Kewa Metaphors : Body Parts as Automobile Parts [Электронный ресурс] / K. J. Franklin // SIL International. – 2003. – P.1-8. – Режим доступа : chrome-extension://ilhpadfjlmhfdgdbefpinebijmhjijpn/http://www-01.sil.org/silewp/2003/silewp2003-005.pdf.
http://wordsy.smyt.ru/set/1737/?page=1.
http://thinkenglish.me/phrases/take-it-on-the-chin.html.
- Merriam-Webster : http://nws.merriam-webster.com/opendictionary/newword_display_alpha.php?letter=Di&last=70
(Матеріал надійшов до редакції 14.09.17)

УДК: 811.112.2:81'37

РОМАНОВА Н. В.

(Херсонський державний університет)

НАЗВИ ПРОФЕСІЙ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ: СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

Статтю присвячено лексикографічній семантиці професій у сучасній німецькій мові. Простежено динаміку семантичного розвитку поняття «Beruf». Виокремлено функціонування найменувань феномену, запропоновано лексико-семантичну класифікацію професій етносу, висвітлено гендерний та культурний компоненти, відповідно.

Ключові слова: професія, цінності, праця, семантика.

Романова Н. В. Название профессий в современном немецком языке: семантический аспект. Статья посвящена лексикографической семантике профессий в современном немецком языке. Прослежена динамика семантического развития понятия «Beruf». Выделено функционирование наименований феномена, предложено лексико-семантическую классификацию профессий этноса, освещены гендерный и культурный компоненты, соответственно.

Ключевые слова: профессия, ценности, труд, семантика.

Romanova N. V. Names of Professions in Contemporary German: Semantic Aspect. The article is devoted to lexicographic semantics of professions in contemporary German language. The concept of «Beruf» is a relatively new entity (17th century). Its nature is dual: sacred-social. The sacredness of Beruf is determined by Christian traditions; sociality is associated with the cultural and historical development of mankind in general and ethnos in particular. The present adds to this concept economic and cultural factor. An economic factor involves industrial relations and material and spiritual values, cultural emphasis on the individual's education, communication styles, and ability to differentiate the latter. The essence of the nature of Beruf is revealed primarily through work, labour and the field of activity. Functioning of the names of the profession is represented as follows: commonly used vocabulary, terms, historicisms, archaisms, the combination of elements of a particular function, stylistically marked linguistic units. In this case, tokens can be both monosemants and polysemants. Polysemic nominative neutralizes (linguistic, stylistic, communicative, situation-objective, etc.) context.

Social mobility of a person in a society allows her to change her social status, which contributes to the comprehensive development of her abilities. On the other hand, opportunities for implementing these abilities are limited by gender. Under gender we understand the whole set of properties (socio-biological characteristics) of the individual, through which people define the concepts of «man», «woman». The markers of purely «men's professions» and purely «women's professions» are highlighted. The markers of the «men's professions» include the components: -mann, -man, -herr, «women's professions» contain components -frau, -mädchen. The transformation of the men's profession into the profession of a woman ensures the suffix of feminine -in. A lexical-semantic classification of the investigated phenomenon is proposed.

Key words: profession, values, work, semantics.

У сучасній лінгвістичній науці дослідження із лексичної семантики посідають одне із чільних місць (праці А. Д. Апресяна, А. Вежбицької, О. О. Залевської, В. В. Левицького, М. М. Маковського, О. Д. Огуя, Н. В. Романової, Ю. С. Степанова, В. Г. Таранця, Т. В. Топорової, Н. П. Тропіної, М. П. Фабіан, Т. Шіппан та ін.).

Ілюстровані й інші автори висвітлюють специфіку значення і смислу, особливості омонімії і полісемії, моделюють і реконструюють мовну картину світу певного етносу або певної нації. Осмислення лексичної семантики як системи веде до розуміння розвитку словникового складу мови, дає змогу простежити вектори цього розвитку та спрогнозувати якість семантичних процесів і змін. Назви професій сучасної німецької мови відображають усі ділянки освоєної реальної дійсності людиною, розкривають культурно-виробничі відношення і норми цивілізованого буття.

Метою статті є виявлення парадигми семантичних підтипів лексем, заявлених у титулі. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) уточнити поняття “Beruf” «професія»; 2) виокремити в двомовних лексикографічних працях мовні одиниці, що позначають професію у сучасній німецькій мові; 3) класифікувати одержані назви професій за семантичною ознакою.

Об'єкт наукового пошуку – назви професій у сучасній німецькій мові.

Предмет аналізу – особливості лексичної семантики номенів професій у сучасній німецькій мові.

У німецькій мові поняття “Beruf” з'явилося у XVII ст. як похідне від дії із духовним значенням *berufen*: Бог оголошує людині своє Слово. Тому *Beruf* уживається спочатку на позначення крику, заклику, звернення. Уважається, що аналізоване слово мало й так звані «мирські значення»: *Amt* – «посада, служба», *Stand* – «місце» [KLUGE 1999, с. 100]. У такому разі професія є службовим становищем, пов'язаним із виконанням певних обов'язків у якій-небудь установі або на підприємстві. При цьому фізична й розумова праця пов'язані не з виробництвом, а з **обслуговуванням** кого-, чого-небудь.

Сучасне розуміння професії німецькомовною спільнотою зводиться до двох дефініцій: «виробничої»: “*1 gewerblich ausgeübte od. auszüübende, meist dem Erwerb des Lebensunterhaltens dienende Tätigkeit*” та «лінгвістичної»: “*geh.; veraltet* *Berufung, innere Bestimmung, Aufgabe, Sendung*” [WAHRIG 2012, с. 174].

У «виробничому визначенні» Beruf є наслідком роду спеціальних занять або процесом одержання фахових знань у ході трудової діяльності та засобом, джерелом біологічного існування для індивіда, в «лінгвістичній дефініції» указується на стилістичні та лексикологічні особливості вживання слова.

Зауважимо, що стилістична характеристика *geh.* орієнтує мовця на літературно-письмове й підвищене усне мовлення у тому числі науковий, публіцистичний, діловий, художній дискурси; лексикологічна характеристика *veraltet* – акцентує увагу на різновиді мовлення – урочисте й поетичне [Кодухов 1979, с. 212, 215].

Якщо врахувати синонімічні групи лексеми *Beruf* – *Arbeit, Arbeitsfeld, Arbeitsgebiet, Arbeitsbereich, Wirkungskreis, Wirkungsbereich, Tätigkeitsbereich, Broterwerb, Metier, Dienst, Gewerbe, Handwerk, Berufung, Job, Stellung, Stelle, Anstellung, Engagement, Amt, Beamtung (schweiz.), Posten, Position, Mission, Auftrag, Sendung; ↑Anstellung, ↑Anstrengung, ↑Arbeit, ↑Aufgabe, ↑Dienstgrad, ↑Liebhaberei, ↑Stellenangebote; ↑umsatteln; ↑arbeitslos* [DUDEN 1986, с. 109], “*1. <erlernte bzw. ständig ausgeübte Tätigkeit> Beschäftigung, Betätigung, Dienst; Profession, Stand (veraltet) umg: Metier; ↑auch Arbeit (2), Arbeitsgebiet – 2. ↑Bestimmung (2) – 3. von B. <den Beruf ausübend> seines Zeichnes (scherzh)*” [Synonymwörterbuch 1982, с. 120], то можна стверджувати, що Beruf передбачає (тимчасово) оплачувану фізичну й розумову працю людини в певній виробничій галузі та в сфері обслуговування.

У цьому контексті важливо назвати матеріальні й духовні цінності як наслідок професійної діяльності. Матеріальні й духовні цінності відтворюють, зберігають, захищають і транспортують усе те корисне, що накопичилось у суспільстві, охоплюють не завжди чітко усвідомлені, але стійкі уявлення про добро й зло, красиве й потворне, істинне й облудне, справедливе й несправедливе, ідеальне й неідеальне [Орбан-Лембрик 2004, с. 409-410].

Не менш важливо враховувати й причини, що впливають на появу цих цінностей: біологічний і психологічний комфорт є чинниками першого порядку, відповідно дискомфорт – чинником другого – вищого – порядку. Тут ми виходимо за межі нашого наукового розшуку, що може й повинно стати перспективою дослідження.

Наразі повернімося до аналізу емпіричного матеріалу [Новітній німецько-український, українсько-німецький словник 2009]. Наше спостереження показує, що назви професій поділяються на декілька груп:

1) загальнозживані (278) *Ackerbauer* – «хлібороб, рільник», *Bäcker* – «пекар, булочник», *Decker* – «покрівельник»;

2) терміни (7) *Einleger* – «полігр. накладник», *Kantor* – «муз. регент хору», *Kriminalist* – «юр. криміналіст»;

3) історизми (2) *Inquisitor* – «іст. інквізитор», *Hallore* – «іст. солевар»;

4) архаїзми (1) *Bader* – «заст. цирульник»;

5) комбіновані (3): а) загальноновживані + терміни (2) *Gießler* – «ливарник; полігр. словолитник», *Führer* – «1. вождь, керівник; військ. командир; 2. вагоновод; шофер; пілот; 3. провідник; 4. путівник; 5. ліфтер; 6. кранівник»; б) загальноновживані + архаїзми (1) *Harfenist* – «арфіст, заст. арф'яр»; в) терміни + стилістично марковані (1) *Pauker* – «муз. литаврист; зневаж. вчитель»;

6) стилістично марковані (1) *Zusteller* – «офіц. листоноша».

Домінує перша група слів або загальноновживані назви.

3-поміж наведених груп лексем виокремлюємо моносеманти (256) *Anbauer*, *Bootsmann*, *Hauswart* і полісеманти (38). Моносеманти мають одне значення, полісеманти – від двох значень (27) *Beirat*, *Fahrer*, *Gestalter* до трьох (4) *Ansager*, *Aufkäufer*, *Begutachter* та шести (1) *Führer*, відповідно. Оскільки питання полісемії детально висвітлено в студіях С. Кійко [2003], В. В. Левицького [1975], О. Д. Огуя [2000], зупинятися на ньому немає потреби.

Зафіксовано й гендерні розбіжності в професіях, як-от наприклад: *Arzt* – «лікар», *Ärztin* – «лікарка», *Höcker* – «торговець (крамар)», *Höckerin* – «торговка (крамарка)», *Koch* – «кухар», *Köchin* – «кухарка», *Massierer* – «масажист», *Massiererin* – «масажистка».

Впадають у вічі суто «чоловічі професії» із компонентами “-mann”, “-man”, “-herr”: *Amtmann* – «посадова особа, службовець, чиновник», *Barman* – «бармен», *Bauherr* – «забудовник», *Bootsmann* – «боцман», *Dragoman* – «перекладач (при посольстві в країнах Сходу)», *Feuerwehrmann* – «пожежник», *Geleitsmann* – «охоронець, конвоїр», *Geschäftsmann* – «комерсант», *Industriekaufmann* – «спеціаліст зі збуту і постачання», *Kameramann* – «кінооператор», *Seemann* – «моряк», *Wirtschaftsfachmann* – «економіст», *Zimmermann* – «теслер» та «жіночі» з компонентами “-frau”, “-mädchen”: *Aufwartefrau* – «прибиральниця», *Kinderfrau* – «няня», *Wartefrau* – «прибиральниця», *Waschfrau* – «праля», *Zimmermädchen* – «покоївка» або похідні від назв професій чоловічого роду, які не кодифікуються словником, але теоретично можливі: *Chansonniere* – «естрадна співачка», *Jongleuse* – «жонглер (про жінку)», *Kindergärtnerin* – «вихователька в дитячому садку», *Melkerin* – «доярка», *Spinnerin* – «прядильниця».

Відповідно до експериментальної картотеки, укладеної методом суцільного вибирання, усі назви професій можна класифікувати таким чином:

1) назви професій у галузі **влади та посадової діяльності** (33): *Angeordnete*, *Amtmann*, *Amtsrichter*, *Anwalt*, *Auditor*, *Beamte*, *Beirat*, *Berater*, *Botschafter*, *Botschaftsrat*, *Exekutor*, *Fürst*, *Führer*, *Geheimpolizist*, *Geleitsmann*, *Henker*, *Inquirent*, *Jurisconsulus*, *Kanzler*, *König*, *Konsul*, *Kriminalist*, *Kundschafter*, *Lauscher*, *Ministerpräsident*, *Notar*, *Pfänder*, *Präsident*, *Rechtgelehrte(r)*, *Richter*, *Schlichter*, *Staatsanwalt*, *Syndikus*; владу та посадову діяльність розглядаємо як сукупність трьох гілок: законодавчої, виконавчої та юридичної.

Зауважимо, що назви професій виконавчої гілки влади *Angeordnete*, *Amtmann*, *Beamte*, *Beirat*, *Berater*, *Kanzler*, *Ministerpräsident*, *Präsident* не релевантні професіям як таким, а співвідносяться із соціально-політичною діяльністю народних обранців. Тут можливі різні варіації професій: від учителя, вихователя, педагога, юриста, інженера, хіміка, фізика до муляра, кухаря, слюсаря, ювеліра і, навіть, студента [Fakten 2006, с. 29];

2) назви професій у галузі **релігії** (7): *Bischof*, *Mönch*, *Papst*, *Pastor*, *Pfaffe*, *Pfarrer*, *Priester*; у Німеччині немає ані державних церков, ані приватних. Держава ставиться до всіх релігій і віруючих лояльно, регулюючи свої стосунки в правовому полі.

Наприклад, церква має право підвищувати податки парафіянам, незважаючи на фіксовані державні показники; вихід із церкви відбувається через пояснення перед органами влади; підготовка фахівців для церкви здійснюється на державній основі, але професорсько-викладацький склад формується церквою [Tatsachen über Deutschland 1989, с. 309];

3) назва професій у галузі **освіти, виховання і науки** (13): *Ästhetiker, Erzieher, Fahrlehrer, Gelehrte, Kindergärtnerin, Klassenleiter, Lehrer, Naturforscher, Pfleger, Polarforscher, Professor, Psychologe, Wissenschaftler*;

4) назви професій у галузі **економіки** (32): *Ankäufer, Anlieferer, Anmerker, Arbeitsgeber, Aufkäufer, Auflieferer, Auftragnehmer, Auktionsmakler, Ausbieter, Ausgeber, Ausleiher, Bankgläubiger, Börsenvertreter, Buchhalter, Effektenmakler, Einkäufer, Geschäftsmacher, Geschäftsmann, Händler, Häusermakler, Haussist, Höcker, Höckerin, Industriekaufmann, Kassierer, Krämer, Statistiker, Unternehmer, Wirtschaftler, Wirtschaftsberater, Wirtschaftsmann, Wirtschaftsprüfer*;

5) назви професій у галузі **сільського господарства** (14): *Ackerbauer, Anbauer, Bienungswärter, Erdmesser, Farmer, Gärtner, Gemüsehändler, Imker, Melkerin, Messer, Rossarzt, Schäfer, Tierarzt, Winzer*;

6) назви професій у галузі **промислового та кустарного виробництва** (54): *Arbeiter, Aufwartefrau, Ausschneider, Bäcker, Bader, Bauführer, Bauherr, Baumeister, Bauunternehmer, Betriebsarbeiter, Böttcher, Brauer, Buchbinder, Buchdrucker, Decker, Drucker, Einleger, Erzgraber, Fabrikarbeiter, Friseur, Gerber, Gießer, Gießerarbeiter, Grubenarbeiter, Hallore, Handarbeiter, Handlanger, Handwerker, Hauer, Ingenieur, Keßler, Küfer, Lackierer, Leinweber, Lohgerber, Malergeselle, Mechaniker, Metallurg, Monteur, Pflasterer, Putzer, Radierer, Schlosser, Schweißler, Seifensieder, Spinnerin, Stricker, Techniker, Tischler, Wartefrau, Wirker, Zimmerer, Zimmermann, Zuschneider*;

7) назви професій у галузі **обслуговування** (43): *Austräger, Barman, Beirat, Berater, Beratungsarzt, Drogenhändler, Erlöser, Feuerwehrmann, Gasableser, Gouvernante, Hacker, Hausdiener, Hausierer, Hausknecht, Hausmädchen, Hauswart, Herausgeber, Hersteller, Hüter, Kellner, Kinderfrau, Klavierstimmer, Klempner, Koch, Köchin, Magd, Massierer, Massiererin, Packer, Portier, Retter, Schaffner, Schlächter, Schweizer, Totengräber, Verkäufer, Versicherer, Wächter, Wärter, Waschfrau, Zimmermädchen, Zofe, Wirtschaftlerin*;

8) назви професій у **лісовій** галузі (6): *Hauer, Heger, Holzfäller, Holzhacker, Holzhauer, Jäger*;

9) назви професій у **транспортній** галузі (13): *Beifahrer, Betrachter, Bootsmann, Fahrer, Flieger, Führer, Kraftfahrer, Lokomotivführer, Lotze, Orter, Pilot, Weichensteller, Zugführer*;

10) назви професій у галузі поштового зв'язку (3): *Briefträger, Kurier, Postbote*;

11) назви професій у галузі **засобів масової інформації** (8): *Ansager, Ausleger, Begutachter, Journalist, Redakteur, Reporter, Schriftleiter, Sprecher*;

12) назви професій у галузі **реклами** (3): *Werber, Werbegrafiker, Werbezeichner*;

13) назви професій у галузі **медицини** (18): *Apotheker, Arzt, Ärztin, Augenarzt, Frauenarzt, Hautarzt, Hebamme, Herzchirurg, Internarzt, Irrenarzt, Kinderarzt, Krankenpfleger, Pfleger, Pharmazeut, Provisor, Sanitätsarzt, Wärter, Zahnarzt*;

14) назви професій у галузі **культури** (36): *Ansager, Cellist, Chansonniere, Dichter, Dirigent, Dresseur, Filmkünstler, Geiger, Gestalter, Harfenist, Holzbildhauer, Hornist, Inspizient, Jongleuse, Kameramann, Kantor, Kapellmeister, Komiker, Komponist, Kritiker, Kulturleiter, Künstler, Kunstmaler, Landschaftler, Maler, Museologe, Musiker, Organist, Pauker, Regisseur, Schauspieler, Schnitzer, Spielleiter, Tänzer, Violinist, Schriftsteller*;

15) назви професій у галузі **перекладу** (4): *Betreuungsdolmetscher, Dolmetscher, Dragoman, Übersetzer*;

16) назви професій у **військовій** галузі (7): *Armeeangehörige, Führer, Grenzer, Jagdflieger, Offizier, Offizierbursche, Sanitätsgehilfe*;

17) назви професій у **морській і річній** галузі (4): *Fischer, Schiffer, Seemann, Taucher*;

18) назви професій у галузі **спорту** (2): *Kampfrichter, Läufer*;

19) назви професій у **різних** галузях господарської діяльності (10): *Analytiker, Anweiser, Begutachter, Chemiker, Erdarbeiter, Experte, Insektologe, Meteorolog(e), Schriftführer, Sekretär*.

Ілюстративний матеріал доводить дуже широку актуальність одних професій та менш, ніж помірку інших. Підвищеним попитом користуються професії у п'яти галузях, а саме:

промислового та кустарного виробництва (54); обслуговування (43); культури (36); влади та посадової діяльності (33); економіки (32); до менш, ніж помірного попиту належать професії таких галузей, як-от: медицина (18), сільське господарство (14), освіта, виховання і наука (13), транспорт (13).

Така ієрархія назв професій є умовною, оскільки при розширенні корпусу досліджуваного матеріалу кількість найменувань не лише зростає, але й якісно зміниться: можуть з'явитися назви професій у «нових галузях», як-от наприклад, косметики (*Kosmetikerin* – «косметолог (жінка)», *Parfümer* – «парфюмер») чи космосу (*Kosmonaut* – «космонавт», *Kosmonautin* – «космонавтка») або відбудуться зрушення у черговості тієї чи тієї групи назв професій.

Розмаїття професій у сучасній Німеччині відображає стосунки людини й праці, людини й людини, людини й культури, людини й влади, ширше людини й держави, людини та економіки. В межах цих діад виявляється імпліцитно активна позиція етносу щодо рівня свого буття.

Діловитість німців експлікується у назвах таких професій, як-от: *Arbeitsgeber*, *Geschäftsmacher*, *Geschäftsmann*, *Industriekaufmann*, *Unternehmer*. Ці професії реалізують новий тип німця періоду індустріалізації Німеччини (початок ХІХ століття) – німця-бізнесмена, що домогся успіху своїми власними зусиллями.

Феномен синтезу фізичної і розумової праці простежуємо в лексемах *Erdmesser* – «землемір», *Fahrlehrer* – «інструктор із водіння автомобілем», *Klavierstimmer* – «настроювач», *Krankenpfleger* – «санітар».

У корпусі вибирання усі професії, крім *арфіста*, *інквізитора*, *солевара*, *учителя* і *цирульника*, є нейтральними. Професії арфіста та циркульника є найбільш архаїчними з-поміж досліджуваних, інквізитора та солевара – застарілими в культурно-історичному плані, а професія учителя має негативну оцінку, що сягає своїм корінням сивої давнини – VIII ст. Етимон назви професії учителя походить від дії, спрямованої проти об'єкта (тварини) з метою обмеження фізичної свободи останнього [KLUGE 1999, с. 511]. «Культурна пам'ять», як бачимо, не зникає, а транспортується у часі й просторі.

Левава частка професій зорієнтована на патріархальність, тобто чоловічу стать. Така асиметричність пояснюється культурно-історично – первіснообщинний лад поступово розкладався, суспільство розшаровувалось на класи. Механізмом такого розшарування була праця. Спочатку давні германці займалися збиранням дарів природи, мисливством, рибалкою, потім навчилися обробляти землю та розводити худобу. Первісно земля передавалась по материнській лінії (епоха матріархату), потім по батьківській (епоха патріархату) [Таранець 2004, с. 86 і далі; Таранець 2008, с. 206-208]. Сюди додається і положення жінки в Західній Європі до середини ХХ століття, наприклад, у німецькій культурі роль жінки репрезентовано трьома літерами *K*: *Kirche* – «церква», *Küche* – «кухня», *Kinder* – «діти» [Tatsachen über Deutschland 1989, с. 287-288]. Не важко зрозуміти, що німецька жінка мала тільки обов'язки і ніяких прав або свобод.

Відображаючи широту й глибину знань, умінь і навичок особистості в певній господарській галузі діяльності, професія є механізмом відтворення як біологічного начала, так і культурного розвитку суспільства. У зв'язку з цим важливо знати про реєстр старих професій і нових, типових і нетипових, престижних і непрестижних, модних і немодних, питомих (автохтонних) і непитомих (запозичених), безпечних і небезпечних, чоловічих і жіночих, що належить також до **перспектив** подальших досліджень.

Література

- Кійко С. До питання полісемії у працях сучасних зарубіжних лінгвістів / С. Кійко // Наук. вісн. Чернівецького ун-ту. Германська філологія. – 2003. – Вип. 155. – С. 190-202.
- Кодухов В. И. Введение в языкознание / В. И. Кодухов. – М. : Просвещение, 1979. – 341 с.
- Левицький В. В. Експериментальне вивчення лексичної полісемії / В. В. Левицький // Мовознавство. – 1975. – № 3. – С. 43-58.
- Новітній німецько-український, українсько-німецький словник / [упор. Е. Л. Вальда, С. М. Крисенко]. – Х. : Промінь, 2009. – 992 с.

- Огуй О. Д. Системно-квантитативні аспекти полісемії німецькій мові (синхронія, діахронія та панхронія) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. Д. Огуй. – К., 2000. – 37 с.
- Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : У 2-х кн. / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. – Кн. 1 : Соціальна психологія особистості і спілкування. – 576 с.
- Таранець В. Г. Арії. Слов'яни. Руси : Походження назв Україна і Русь / В. Г. Таранець. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2004. – 296 с.
- Таранець В. Г. Матріархат і кам'яний вік у германців (за міфами «Старшої Едди») / В. Г. Таранець // Діахронія мови. – Одеса : «Друкарський дім», 2008. – С. 200-208.
- DUDEN. Die sinn- und sachverwandten Wörter / [hg. u. bearb. von W. Müller]. – Mannheim : Dudenverlag, 1986. – Bd. 8. – 800 S.
- Fakten / [Red. H. W. Schors, K. Vogel]. – Bönen : Kettler DruckVerlag, 2006. – 55 S.
- KLUGE. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache / [bearb. von E. Seebold]. – Berlin : Walter de Gruyter, 1999. – 924 S.
- Synonymwörterbuch / [hg. von H. Görner u. G. Kempcke]. – Leipzig : VEB Bibliographisches Institut, 1982. – 644 S.
- Tatsachen über Deutschland / [verant. Red. K. Römer]. – Gütersloh : Bertelsmann Lexikon Verlag, 1989. – 416, [4] S.
- WAHRIG. Wörterbuch der deutschen Sprache / R. Wahrig-Burfeind. – München : dtv, 2012. – 1152 S.
- (Матеріал надійшов до редакції 4.09.17)

УДК: 811.111:811.161.2:81'373.421

РОМАНЮК Н. М.

(Запорізький національний університет)

СИНОНІМІЯ ТА АНТОНІМІЯ В АРСЕНАЛІ МОВНИХ КЛІШОВАНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Стаття присвячена загальній характеристиці мовної клішованої одиниці як явища, що самостійно функціонує. Поданий аналіз кліше на предмет визначення його спроможності до варіативності й наявності синонімічних та антонімічних рядів у кожній клішованій одиниці. Виділена спроможність МКО до синонімії, що проявляється у наявності таких пар: стилістичні симіляри, універби та мультіверби. Антонімія як семантична протилежність включає контрарні, контрадикторні та комплементарні відношення.

Ключові слова: кліше, мовна клішована одиниця, кліше-синоніми, кліше-антоніми, універби

Романюк Н. М. Синонимия и антонимия в арсенале языковых клишированных единиц в английском и украинском языках. В статье предоставлена общая характеристика языковой клишированной единицы как самостоятельного функционирующего явления. Был проведен анализ клише для определения его способности к вариативности и наличия синонимических и антонимических рядов к каждой клишированной единицы. Выделена способность ЯКЕ к синонимии, что проявляется в наличии таких пар: стилистические симиляры, универбы и мультивербы. Антонимия как семантическая противоположность включает контрарные, контрадикторные и комплементарные отношения

Ключевые слова: клише, языкова клишированная единица, клише-синонимы, клише-антонимы, универбы

Romaniuk N. M. Synonymy and Antonymy in the Store of Linguistic Clichéd Units of the English and Ukrainian Languages.

The article gives a brief analysis of theoretical works devoted to the peculiarities of linguistic cliché in the English and Ukrainian languages. The author focuses on the fact that LCU is at the point of intersection of the sciences, so it is considered as part of the phrasebook or as an element of the pattern of speech or business communication. Though linguistic cliché should be investigated as an independent phenomenon, a separate linguistic constitution, moreover it should be analyzed from the point of view of intercultural communication and stereotypical special standardized linguistic units. The major characteristic of LCU is the ability to variability, as well as the presence of synonymous and antonymous chains.

The factual material reflects the constitutional features of the English language units and their Ukrainian correspondences. So, synonyms include structural and stylistic similars, univerbs and multiverbs. LCU with the structure of the phrase and whole sentences retaining the motivational attributes of the nomination are structurally stylistic similars within the same lexical notion. LCU are disposed to the process of univerbalization when they move to the level of daily communication. With the help of a contractional truncation the LCU is replaced by a single component during the re-nomination.

Among the antonymous chains counter, contradictory and complementary pairs can be distinguished. Counter LCU nominate the opposite concepts between which one or more intermediate concepts are possible. When the relation between LCU is contradictory, the scope of species concepts constitutes the entire volume of generic notion, so there is no intermediate term between them. Complementary antonymous LCU designate two complementary species concepts that together form a generic term without intermediate links.

Key words: cliché, linguistic clichéd unit, clichéd synonyms, clichéd antonyms, univerbs

На сучасній стадії розвитку мовознавчої науки та активного розповсюдження англійської мови на різні цивілізації та мовні картини світу перед вченими постає завдання: як зберегти мовний арсенал власної культури та сприяти розширенню лексичного запасу такими засобами для спілкування, аби пришвидшити процес комунікації та користуватися заготовленими формулами іноземної мови. На цьому етапі на допомогу дослідникам приходять мовні клішовані одиниці (МКО).